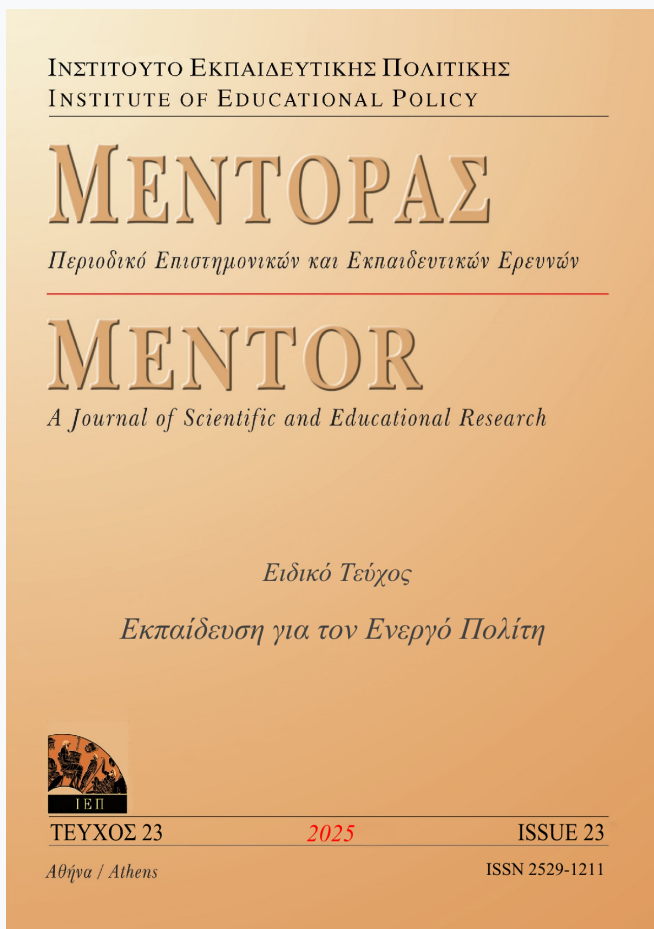

Μέντορας

Τόμ. 23, Αρ. 1 (2025)

Ειδικό Τεύχος. Εκπαίδευση για τον Ενεργό Πολίτη

Η Καλλιέργεια της Έννοιας του Παγκόσμιου Ενεργού Πολίτη μέσα από Διαθεματική Δράση για την Αειφορία στη Γερμανική Γλώσσα

Μαρία (Μελίνα) Λαϊνά, Ιωάννης Βασιλούδης

doi: [10.12681/mentor.40487](https://doi.org/10.12681/mentor.40487)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Λαϊνά Μ. (Μελίνα), & Βασιλούδης Ι. (2025). Η Καλλιέργεια της Έννοιας του Παγκόσμιου Ενεργού Πολίτη μέσα από Διαθεματική Δράση για την Αειφορία στη Γερμανική Γλώσσα. *Μέντορας*, 23(1), 54-68.
<https://doi.org/10.12681/mentor.40487>

Η Καλλιέργεια της Έννοιας του Παγκόσμιου Ενεργού Πολίτη μέσα από Διαθεματική Δράση για την Αειφορία στη Γερμανική Γλώσσα

Developing the concept of the Global Active Citizen through an Interdisciplinary Activity on Sustainability in the German Language

Μαρία (Μελίνα) Λαϊνά
Εκπαιδευτικός ΠΕ07
3ο Γυμνάσιο Βύρωνα Αττικής
lainamelina@gmail.com

Ιωάννης Βασιλούδης
Εκπαιδευτικός ΠΕ70
8ο Δημ. Σχ. Αμαρουσίου
ivassiloudis@yahoo.gr

Περίληψη

Η ραγδαία επιδείνωση των περιβαλλοντικών προβλημάτων καθιστά επιτακτική την ανάγκη για μια βαθιά μετασχηματιστική αλλαγή στις κοινωνίες και επιβάλλει την άμεση ανάληψη δράσης. Η αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής κρίσης απαιτεί μια πολυεπίπεδη προσέγγιση, η οποία ξεπερνά τις τεχνολογικές λύσεις και τις πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις. Η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη, με επίκεντρο την καλλιέργεια του περιβαλλοντικού γραμματισμού και τη διαμόρφωση της ιδιότητας του παγκόσμιου ενεργού πολίτη, είναι δυνατό να εξοπλίσει τους μελλοντικούς πολίτες με τα εργαλεία που χρειάζονται για να κατανοήσουν τις σύνθετες αλληλεπιδράσεις μεταξύ ανθρώπου και περιβάλλοντος, να αναπτύξουν κριτική σκέψη και να συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση ενός βιώσιμου κόσμου. Στην παρούσα εργασία, προκειμένου να διαφανεί ο κρίσιμος ρόλος της εκπαίδευσης στη διαμόρφωση της ιδιότητας του παγκόσμιου ενεργού πολίτη, γίνεται παρουσίαση και αξιολόγηση διαθεματικής δράσης μέσω συμμετοχικής παρατήρησης, η οποία υλοποιήθηκε σε σχολική μονάδα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στο μάθημα της γερμανικής γλώσσας εντάσσοντας διαθεματικά τις θεματικές «περιβάλλον και κλιματική αλλαγή» και «παγκόσμιος ενεργός πολίτης».

Λέξεις-κλειδιά: αειφόρος ανάπτυξη, περιβαλλοντικός γραμματισμός, παγκόσμιος ενεργός πολίτης, δράση, γερμανικά

Abstract

The rapid deterioration of environmental problems renders the need for profound transformative change in societies increasingly urgent and necessitates immediate action. Addressing the environmental crisis requires a multifaceted approach that transcends technological solutions as well as political and economic reforms. Education for Sustainable Development, focusing on cultivating environmental literacy and developing global active citizenship, is the key to equipping future citizens with the tools needed to understand the complex interactions between humans and the environment, to develop critical thinking, and to actively participate in shaping a sustainable world. This paper aims to demonstrate the crucial role of education in forming active citizenship. An interdisciplinary action implemented in a secondary school in the German language course is presented and evaluated, through participant observation, integrating the themes of “environment and climate change” and “global active citizenship” in an interdisciplinary approach.

Keywords: sustainable development, environmental literacy, global active citizenship, action, German language

Εισαγωγή

Η ανθρωπότητα βρίσκεται αντιμέτωπη με μια πολυδιάστατη περιβαλλοντική κρίση, η οποία απειλεί την ισορροπία των οικοσυστημάτων και την ευημερία των κοινωνιών (Steffen et al., 2015). Η κλιματική αλλαγή, η απώλεια βιοποικιλότητας, η ρύπανση και η εξάντληση των φυσικών πόρων αποτελούν μερικές μόνο από τις προκλήσεις που απαιτούν άμεση και συντονισμένη δράση (IPCC, 2021). Οι επιπτώσεις της κρίσης αυτής είναι ήδη ορατές σε παγκόσμιο επίπεδο, με ακραία καιρικά φαινόμενα, άνοδο της στάθμης της θάλασσας και απώλεια βιοτόπων. Ενώ οι τεχνολογικές λύσεις και οι πολιτικές μεταρρυθμίσεις είναι απαραίτητες, η αντιμετώπιση της κρίσης απαιτεί μια βαθύτερη μεταβολή στις κοινωνικές αξίες, τις αντιλήψεις και τις συμπεριφορές (UNESCO, 2014· IPCC, 2023· Fang et al., 2023). Στο πλαίσιο αυτό, η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) και η καλλιέργεια του περιβαλλοντικού γραμματισμού αναδεικνύονται σε κρίσιμους παράγοντες για την οικοδόμηση ενός βιώσιμου μέλλοντος.

Η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) αποτελεί ένα σημαντικό πεδίο για την καλλιέργεια του περιβαλλοντικού γραμματισμού και τη σταδιακή

ανάπτυξη και διαμόρφωση της ιδιότητας του παγκόσμιου ενεργού πολίτη (Berkowitz et al., 2005· Goldman et al., 2013· UNESCO, 2014· Hill, 2012· Granados-Sánchez, 2023). Μέσω της ΕΑΑ, οι μαθητές/-τριες αποκτούν γνώσεις για τις περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές διαστάσεις της αειφόρου ανάπτυξης, αναπτύσσουν δεξιότητες κριτικής σκέψης, επίλυσης προβλημάτων και συνεργασίας, και ευαισθητοποιούνται σε θέματα περιβάλλοντος και κοινωνίας (Tilbury, 2011). Η ΕΑΑ ενθαρρύνει τη συμμετοχή των μαθητών/-τριών σε δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος και την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης, καλλιεργώντας την αίσθηση της προσωπικής και συλλογικής ευθύνης (Wals, 2011). Επομένως, δεν περιορίζεται στην απλή μετάδοση πληροφοριών, αλλά προωθεί τη βιωματική μάθηση, την κριτική ανάλυση και την ενεργό συμμετοχή σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων (Huckle & Wals, 2015). Με αυτόν τον τρόπο, η ΕΑΑ συμβάλλει στην καλλιέργεια του περιβαλλοντικού γραμματισμού, προετοιμάζοντας τους πολίτες για τις προκλήσεις του 21ου αιώνα. Ο περιβαλλοντικός γραμματισμός αναφέρεται στην ικανότητα των ατόμων να κατανοούν τις σύνθετες αλληλεπιδράσεις μεταξύ ανθρώπου και περιβάλλοντος, να αναλύουν κριτικά τις περιβαλλοντικές προκλήσεις και να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις για την προστασία του περιβάλλοντος (Hollweg et al., 2011). Περιλαμβάνει γνώσεις για τα οικοσυστήματα, τις περιβαλλοντικές διαδικασίες, τις επιπτώσεις των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στο περιβάλλον, καθώς και την ανάπτυξη δεξιοτήτων όπως η κριτική σκέψη, η επίλυση προβλημάτων και η συνεργασία (Roth, 1992). Δεν περιορίζεται στην απλή μετάδοση πληροφοριών, αλλά στοχεύει στην ενεργοποίηση των πολιτών και στην ενθάρρυνση της συμμετοχής τους σε δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος. Αποτελεί βασικό στοιχείο της ΕΑΑ, καθώς εξοπλίζει τους πολίτες με τα εργαλεία για την κατανόηση και την αντιμετώπιση των παγκόσμιων περιβαλλοντικών προκλήσεων (McBride et al., 2013). Επιπλέον, ο περιβαλλοντικός γραμματισμός προωθεί την ανάπτυξη περιβαλλοντικής συνείδησης και υπευθυνότητας, ενθαρρύνοντας την υιοθέτηση βιώσιμων συμπεριφορών και την ενεργό συμμετοχή σε δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος (Fang et al., 2023).

Μέσα από τη διάσταση της ενεργού δράσης, ο όρος περιβαλλοντικός γραμματισμός εμπεριέχει και την έννοια της περιβαλλοντικής πολιτειότητας, η οποία εστιάζει κυρίως στην ενεργό συμμετοχή των ατόμων στην προστασία του περιβάλλοντος. Η περιβαλλοντική πολιτειότητα θεωρείται κρίσιμη συνιστώσα του περιβαλλοντικού γραμματισμού, με δεδομένο ότι η κατάκτηση κοινωνικοπολιτικών

και οικολογικών γνώσεων, σε συνδυασμό με την καλλιέργεια ανώτερων γνωστικών λειτουργιών, αποτελούν θεμελιώδη συστατικά για την οικοδόμηση ολοκληρωμένης περιβαλλοντικής παιδείας και την εμπέδωση της έννοιας του παγκόσμιου ενεργού πολίτη (Berkowitz et al., 2005· Goldman et al., 2013). Ο παγκόσμιος ενεργός πολίτης αναγνωρίζει την αλληλεξάρτηση των παγκόσμιων κοινωνιών (Banks, 2017), αναγνωρίζει τις παγκόσμιες προκλήσεις, όπως η κλιματική αλλαγή, η φτώχεια, οι ανισότητες και οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και αναλαμβάνει δράση για την αντιμετώπισή τους (Oxley & Morris, 2013) και τη δημιουργία ενός πιο δίκαιου, ειρηνικού και βιώσιμου κόσμου.

Με βάση το παραπάνω πλαίσιο ο ρόλος που καλούνται να διαδραματίσουν οι σχολικές μονάδες στην καλλιέργεια της έννοιας του παγκόσμιου ενεργού πολίτη είναι κρίσιμης σημασίας. Ο ρόλος της ΕΑΑ στην καλλιέργεια της ιδιότητας του παγκόσμιου ενεργού πολίτη είναι ουσιαστικός, καθώς μέσα από την εφαρμογή των προγραμμάτων σπουδών οι μαθητές/-τριες αποκτούν γνώσεις, αναπτύσσουν συμπεριφορές και αξίες οι οποίες είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση των σύγχρονων παγκόσμιων προκλήσεων (Ντρίνια κ.ά., 2022), και καλλιεργούν δεξιότητες συμμετοχικής δράσης. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση μίας διαθεματικής σπονδυλωτής δράσης, όπως επίσης και των αποτελεσμάτων της δράσης αυτής, η οποία υλοποιήθηκε σε σχολική μονάδα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Α΄ Αθήνας στο μάθημα της γερμανικής γλώσσας στην Α΄ και Γ΄ Γυμνασίου εντάσσοντας διαθεματικά τις θεματικές «περιβάλλον και κλιματική αλλαγή» και «παγκόσμιος ενεργός πολίτης».

Σχεδιασμός και χρονική διάρκεια

Η δράση, η οποία περιγράφεται, ενσωμάτωσε τις θεματικές του περιβάλλοντος, της κλιματικής αλλαγής και του παγκόσμιου ενεργού πολίτη στο μάθημα της γερμανικής γλώσσας δημιουργώντας ένα πολυδιάστατο εκπαιδευτικό περιβάλλον. Ο σχεδιασμός και η υλοποίησή της πραγματοποιήθηκε με βάση το Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών για τις Ξένες Γλώσσες, η φιλοσοφία του οποίου περιλαμβάνει την ενεργή συμμετοχή των μαθητών/-τριών, τη διαπολιτισμική αλληλεπίδραση, την επικοινωνιακή προσέγγιση και την αυθεντική και πολυγλωσσική επικοινωνία. Ως εκ τούτου, έχοντας ως όχημα τη γερμανική γλώσσα και ψηφιακά εργαλεία, πέρασαν μέσα από τη δράση έννοιες, όπως το περιβάλλον και ο ενεργός πολίτης. Διαθεματικά στη δράση συνεισέφεραν τα εξής γνωστικά αντικείμενα: Γερμανική Γλώσσα-

Πληροφορική-Τεχνολογία. Στη δράση συμμετείχαν 47 μαθητές/-τριες Α΄ και Γ΄ Γυμνασίου και είχε ως στόχο την ευαισθητοποίηση σε θέματα περιβάλλοντος, την ενίσχυση της έννοιας του ενεργού πολίτη και την ανάπτυξη δεξιοτήτων στη γερμανική γλώσσα. Η δράση αυτή είχε υβριδικό χαρακτήρα αξιοποιώντας τη μικτή μάθηση (blended learning), τη μέθοδο της ανεστραμμένης τάξης (flipped classroom) και εργαλείων τηλεδιάσκεψης, όπως επίσης και ψηφιακών εκπαιδευτικών εργαλείων, με στόχο την ενεργό συμμετοχή των μαθητών/-τριών και την ενίσχυση της ευελιξίας και της αυτονομίας στη μάθηση (De Bruijn, et al., 2024· Qi et al., 2024). Η χρονική διάρκεια από την έναρξη έως την ολοκλήρωση της δράσης ανήλθε στους δύο μήνες.

Εκπαιδευτικοί στόχοι

Οι κύριοι στόχοι της σπονδυλωτής δράσης ήταν: α. ευαισθητοποίηση μαθητών/-τριών στη θεματική περιβάλλον, β. καλλιέργεια συνεργατικότητας, πρωτοβουλίας, λήψης αποφάσεων, κριτικής σκέψης, γ. εξοικείωση με τη γερμανική γλώσσα και τη χρήση της σε ειδικά πλαίσια (θεματική: περιβάλλον), δ. ενεργοποίηση μαθητών/-τριών στην κυκλική οικονομία και στην εξοικονόμηση πόρων, ε. χρήση ψηφιακών εργαλείων.

Απώτερος σκοπός της δράσης ήταν να διερευνήσει κατά πόσο καλλιεργείται η έννοια του ενεργού πολίτη μέσα από τη συγκεκριμένη διαθεματική δράση για το περιβάλλον στο μάθημα των γερμανικών.

Μέθοδος

Η δράση για το περιβάλλον στη γερμανική γλώσσα ακολούθησε την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας, βάσει της οποίας σχεδιάστηκαν έξι στοχευμένες δραστηριότητες μικρής διάρκειας, μικροδραστηριότητες κατά Allen (2016), της διαθεματικής δράσης. Οι μαθητές/-τριες εργάστηκαν σε ομάδες των τριών-τεσσάρων, οι ρόλοι εναλλάσσονταν στις ομάδες κυκλικά, ώστε όλοι/-ες να συμμετέχουν ισότιμα (π.χ. συντονιστής, γραμματέας, ψηφιακά υπεύθυνος) (Αποστόλου κ.ά., 2014). Ο ρόλος του εκπαιδευτικού ήταν διευκολυντικός και συντονιστικός σε όλη τη διάρκεια διεξαγωγής της δράσης.

Η αξιολόγηση της δράσης υλοποιήθηκε μέσω συμμετοχικής παρατήρησης (Σαλωνίδης κ.ά., 2014) από τρεις εκπαιδευτικούς-παρατηρητές. Οι συγκεκριμένοι εκπαιδευτικοί επελέγησαν, καθώς ήταν εκείνοι από τη σχολική μονάδα που α) είχαν

γνώση της γερμανικής γλώσσας, β) είχαν παρακολουθήσει τουλάχιστον δύο σεμινάρια σχετικά με τη θεματική και γ) είχαν υλοποιήσει τουλάχιστον ένα εξωδιδασκτικό πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Οι εκπαιδευτικοί-παρατηρητές συμπλήρωσαν ημιδομημένο ερωτηματολόγιο με βάση τα χαρακτηριστικά του ενεργού πολίτη μέσα από την αειφορία που αφορούν τους άξονες της περιβαλλοντικής πολιτεότητας, της κριτικής κατανόησης, της κοινωνικοπολιτικής γνώσης και ανώτερων γνωστικών δεξιοτήτων και βάσει αυτών καταγράφησαν ποιοτικές τάσεις ως προς την εξέλιξη των μαθητών/-τριών μετά τη συμμετοχή στη σπονδυλωτή δράση. Αναφορικά με την περιβαλλοντική πολιτεότητα συλλέγησαν δεδομένα σχετικά με την κατανόηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, την υιοθέτηση πράσινων πρακτικών στην καθημερινότητα, ενεργή συμμετοχή σε δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος (Κουράκη & Βορύλλα, 2014). Σε σχέση με την κριτική κατανόηση τα δεδομένα αφορούσαν συμπεριφορές των μαθητών/-τριών, όπως για παράδειγμα αν χρησιμοποιούσαν κριτική σκέψη, διερευνούσαν και αναζητούσαν πολλαπλές πηγές πληροφόρησης, αξιολογούσαν δεδομένα, καταστάσεις, απόψεις (Δεληγιάννη κ.ά., 2024). Οι εκπαιδευτικοί-παρατηρητές εστίασαν στην κοινωνικοπολιτική γνώση στο πλαίσιο της σπονδυλωτής δράσης, όπου πτυχές της κοινωνίας, της γνώσης των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων του πολίτη, αλλά και γενικότερα βασικών κοινωνικών και πολιτικών ζητημάτων διαπιστώθηκαν στην πορεία εξέλιξης των μαθητών/-τριών (Ayar & Özalp, 2021). Ένα τελευταίο επίπεδο παρατήρησης αφορούσε τις ανώτερες γνωστικές δεξιότητες, όπως η κριτική σκέψη, η επίλυση προβλημάτων, η δημιουργικότητα και η συνεργασία (Nurherdiati, 2022), τις οποίες οι εκπαιδευτικοί-παρατηρητές αναγνώρισαν σε μικρό ή μεγάλο βαθμό κατά τη διάρκεια υλοποίησης της δράσης.

Η συλλογή δεδομένων προς αξιολόγηση έγινε από τρεις εκπαιδευτικούς-παρατηρητές, οι οποίοι αξιολόγησαν τις μικροδραστηριότητες συμπληρώνοντας ημιδομημένα ερωτηματολόγια, τα οποία αποτελούνταν από τέσσερις άξονες που αφορούν την καλλιέργεια της ιδιότητας του ενεργού πολίτη μέσα από την αειφορία και οι οποίοι αποτελούν τις κατηγορίες ανάλυσης περιεχομένου. Ως μονάδα καταγραφής αποτέλεσε κάθε μικροδραστηριότητα ξεχωριστά (Παντελιάδου κ.ά., 2020· Αυγητίδου κ.ά., 2024) και στην ανάλυση περιεχομένου (Krippendorff, 2018) αναδείχθηκε η ποιοτική διάσταση των παρατηρήσεων βάσει των κατηγοριών ανάλυσης.

Η συλλογή πρωτογενών δεδομένων εκ μέρους των εκπαιδευτικών-παρατηρητών υλοποιήθηκε για τη συγκεκριμένη σπονδυλωτή δράση μέσω συμμετοχικής παρατήρησης. Τα πρωτογενή δεδομένα περιλαμβάνουν το τι συνέβη ή τι ειπώθηκε. Στην προκειμένη περίπτωση τα πρωτογενή δεδομένα εμπλουτίστηκαν με δευτερογενή, στα οποία περιλαμβάνονται επιπλέον η ερμηνεία των δεδομένων εκ μέρους των εκπαιδευτικών-παρατηρητών (Γκερμπεσιώτη κ.ά., 2022).

Στο τέλος κάθε μικροδραστηριότητας οι μαθητές/-τριες συμμετείχαν μέσω ψηφιακής εφαρμογής (kahoot.com) σε σύντομη μορφή αξιολόγησης με κλειστού τύπου ερωτήσεις που αφορούσαν συμπεριφορές και στάσεις τους αναφορικά με το περιβάλλον, χαρακτηριστικά του ενεργού πολίτη και δεξιότητες στη γερμανική γλώσσα.

Υλοποίηση

Η υλοποίηση της σπονδυλωτής δράσης περιελάμβανε έξι μικροδραστηριότητες, κατανεμημένες ως ακολούθως:

Οι μαθητές/-τριες ενεργοποίησαν τη σκέψη τους και τον προβληματισμό τους σχετικά με τη θεματική περιβάλλον και κλιματική αλλαγή μέσα από την προβολή κινηματογραφικών ταινιών, ενισχύοντας την ικανότητά τους για κριτική σκέψη και διάλογο. Η προβολή των ταινιών έγινε σε συνεργασία με το Γερμανικό Ινστιτούτο Goethe Αθηνών και την πλατφόρμα δανεισμού γερμανόφωνων ταινιών του Ινστιτούτου. Στο πλαίσιο αυτό οι μαθητές/-τριες ετοίμασαν συνεργατικά σε ομάδες για κάθε ταινία δίγλωσσο γλωσσάριο 40 λέξεων στα ελληνικά-γερμανικά για το περιβάλλον. Η μικροδραστηριότητα διήρκεσε τέσσερις διδακτικές ώρες.

Στη συνέχεια οι μαθητές/-τριες κλήθηκαν να προετοιμάσουν με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων σχεδίασης (π.χ. canva, bookcreator) μια αφίσα στα Γερμανικά με αντίστοιχο θέμα για τη συμμετοχή τους στον Διεθνή διαγωνισμό «Ολυμπιάδα Γερμανικής Γλώσσας» (Deutscholympiade). Η μικροδραστηριότητα αυτή υλοποιήθηκε σε ατομικό επίπεδο στο πλαίσιο δήλωσης συμμετοχής των μαθητών/-τριών στον διαγωνισμό αυτό. Η δημιουργία αφίσας στα Γερμανικά επέτρεψε στους μαθητές/-τριες να συνδυάσουν γλωσσικές δεξιότητες με τη συγκεκριμένη θεματική. Η μικροδραστηριότητα διήρκεσε δύο διδακτικές ώρες.

Μέσω ανεστραμμένης τάξης οι μαθητές/-τριες ενδυνάμωσαν τις γνώσεις τους στη θεματική μέσα από εκπαιδευτικό υλικό, στο οποίο είχαν πρόσβαση με την

υποστήριξη του Ελληνικού Ιδρύματος Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) στο πλαίσιο του έργου «Κλιματικά ανθεκτικές περιοχές μέσω συστημικών λύσεων και καινοτομιών»-ARSINOE. Η μικροδραστηριότητα διήρκεσε δύο διδακτικές ώρες.

Οι μαθητές/-τριες προετοίμασαν ομαδοσυνεργατικά εισηγήσεις για τη συμμετοχή τους στην 1η Συνέλευση Νέων για την Κλιματική Αλλαγή με τίτλο «Συζητάμε για την κλιματική αλλαγή στη Μητροπολιτική Αθήνα και προτείνουμε λύσεις» που διοργανώθηκε διαδικτυακά από το Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) στο πλαίσιο του έργου «Κλιματικά ανθεκτικές περιοχές μέσω συστημικών λύσεων και καινοτομιών»-ARSINOE. Οι μαθητές/-τριες επεξεργάστηκαν κριτικά υλικό σχετικά με τη θεματική, ανέλαβαν πρωτοβουλίες σχετικά με τις επιλογές τους για την προετοιμασία των εισηγήσεών τους, αντάλλαξαν γνώμες και ιδέες και έλαβαν αποφάσεις στην ομάδα έχοντας κοινούς στόχους. Η μικροδραστηριότητα διήρκεσε τέσσερις διδακτικές ώρες.

Οι μαθητές/-τριες συμμετείχαν διαδικτυακά στην 1η Συνέλευση Νέων για την κλιματική αλλαγή. Στόχος του προγράμματος ήταν η ενθάρρυνση της συμμετοχής και η εξοικείωση των μαθητών/-τριών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε θέματα σχετικά με την κλιματική αλλαγή και η διαμόρφωση ενός Πράσινου Συμφώνου για τη Μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας (Regional Green Deal), στα πρότυπα της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Συζήτησαν και διατύπωσαν ρεαλιστικές προτάσεις για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή στις επιπτώσεις της. Σε αυτό το πλαίσιο αναδείχτηκε η έννοια του ενεργού πολίτη στο πλαίσιο της αειφορίας. Η μικροδραστηριότητα αυτή αφορούσε τη διήμερη διαδικτυακή συμμετοχή των μαθητών/-τριών στην 1η Συνέλευση Νέων.

Στο πλαίσιο ευαισθητοποίησης των μαθητών/-τριών στην εξοικονόμηση πόρων στην πράξη και βιώσιμων πρακτικών στην καθημερινή ζωή, κατασκεύασαν αντικείμενα με κύριο υλικό τον φελλό, στα οποία δόθηκαν τίτλοι στη γερμανική γλώσσα. Παράλληλα έγινε παρουσίαση δράσεων ανακύκλωσης στις γερμανόφωνες χώρες και τεχνικές κατασκευής αντικειμένων από ανακυκλωμένα υλικά με προβολή ταινίας σε συνεργασία με το School Cinema Clubs, δράση με την υποστήριξη του Ιδρύματος Ιωάννου Φ. Κωστόπουλου, της Πρεσβείας της Νορβηγίας, της Πρεσβείας της Σουηδίας, της Πρεσβείας της Ιταλίας και του National Geographic. Η μικροδραστηριότητα διήρκεσε δύο διδακτικές ώρες.

Οι έξι μικροδραστηριότητες είναι ολοκληρωμένες και διακριτές και δύνανται να υλοποιηθούν ανεξάρτητα η καθεμία σε διαφορετικά πλαίσια διδασκαλίας. Στην προκειμένη περίπτωση επιλέχθηκε η ένταξη των έξι μικροδραστηριοτήτων σε μία ενιαία σπονδυλωτή δράση, καθώς το εύρος ήταν μεγάλο και περιελάμβανε τρία γνωστικά αντικείμενα και ταυτόχρονα συνδύαζε τη συμμετοχή μαθητών/-τριών σε Διεθνή διαγωνισμό και στην 1η Συνέλευση Νέων για την Κλιματική Αλλαγή.

Αποτελέσματα

Βάσει των αξόνων της περιβαλλοντικής πολιτειότητας, της κριτικής κατανόησης, της κοινωνικοπολιτικής γνώσης και ανώτερων γνωστικών δεξιοτήτων και βάσει αυτών καταγράφησαν, έγινε κατηγοριοποίηση των παρατηρήσεων και ομαδοποίηση και στη συνέχεια ανάλυση περιεχομένου.

Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης των εκπαιδευτικών συμφώνησαν σε υψηλό επίπεδο μεταξύ τους και διακριτά για καθέναν από τους τέσσερις άξονες που προαναφέρθηκαν διαπίστωσαν τα εξής:

Ως προς την περιβαλλοντική πολιτειότητα: Οι μαθητές/-τριες άρχισαν να αντιλαμβάνονται σφαιρικά τα περιβαλλοντικά προβλήματα της περιοχής τους και κατά τη διάρκεια προετοιμασίας των παρουσιάσεων που είχαν αναλάβει πρότειναν πρακτικές για την προστασία του περιβάλλοντος και σχεδίασαν δράσεις. Επιπλέον ενημερώθηκαν για τις βασικές αρχές της αειφορίας και τις περιβαλλοντικές προκλήσεις.

Ως προς την κοινωνικοπολιτική γνώση: Οι μαθητές/-τριες κατανόησαν στο πλαίσιο της σπονδυλωτής δράσης τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη και ήρθαν ταυτόχρονα σε επαφή με βασικά κοινωνικά και πολιτικά ζητήματα που αφορούν το περιβάλλον στην πόλη τους έχοντας το βλέμμα τους στις παγκόσμιες προκλήσεις.

Ως προς την κριτική κατανόηση: Ως βασικό εφόδιο ενεργών πολιτών οι μαθητές/-τριες εξέταζαν με κριτικό πνεύμα το εκπαιδευτικό υλικό και διερευνούσαν κατά πόσο κάτι τέτοιο θα μπορούσε να εφαρμοστεί στο πλαίσιο της ζωής στην πόλη τους. Παράλληλα αναζητούσαν πηγές σχετικές με το θέμα προκειμένου να διαμορφώσουν τεκμηριωμένη άποψη.

Ως προς τις ανώτερες γνωστικές δεξιότητες διαπιστώθηκε εξέλιξη στους μαθητές/-τριες, καθώς στο πλαίσιο των δράσεων αξιολόγησαν καταστάσεις, πρότειναν λύσεις, συνεργάστηκαν έχοντας κοινό στόχο (Μονέφτση κ.ά., 2016).

Παράλληλα οι εκπαιδευτικοί-παρατηρητές διαπίστωσαν ότι οι μαθητές/-τριες βελτίωσαν τις γλωσσικές τους δεξιότητες στην παραγωγή γραπτού λόγου στα γερμανικά, αλλά και στην κατανόηση προφορικού λόγου μέσα από την προβολή γερμανόφωνων ταινιών. Η εξοικείωση με την ανεστραμμένη τάξη και την επεξεργασία υλικού, η χρήση ψηφιακών εργαλείων για τη δημιουργία αφίσας και εργαλείων τηλεδιάσκεψης βελτίωσαν τις ψηφιακές τους δεξιότητες.

Στο ίδιο πλαίσιο κινούνται τα αποτελέσματα από τις αξιολογήσεις των μαθητών/-τριών στο τέλος κάθε μικροδραστηριότητας. Διαπιστώθηκε εκ μέρους τους μια αισθητή βελτίωση σε όλους τους άξονες της δράσης.

Συμπεράσματα

Λαμβάνοντας υπόψη ότι σκοπός της δράσης ήταν να διερευνηθεί κατά πόσο καλλιεργείται η έννοια του ενεργού πολίτη μέσα από τη συγκεκριμένη διαθεματική δράση για το περιβάλλον στο μάθημα των γερμανικών, τα συμπεράσματα αφορούν τα εξής πεδία:

Αναφορικά με τις δυσκολίες κατά την υλοποίηση της δράσης αυτή αποτέλεσε τροχοπέδη για την ολοκλήρωση της ύλης, καθώς η διαθεματική της προσέγγιση έφερε αναστάτωση του σχολικού προγράμματος σε περιπτώσεις κοινών δράσεων διαφορετικών τμημάτων και τάξεων. Επίσης, κατά την προβολή των ταινιών παρουσιάστηκαν τεχνικά προβλήματα, τα οποία δυσχέραιναν την έγκαιρη ολοκλήρωση της προβολής και την ανεμπόδιστη εφαρμογή του χρονοδιαγράμματος της μικροδραστηριότητας και της δράσης γενικότερα.

Σχετικά με τα αποτελέσματα της δράσης τα οποία έφεραν θετικό πρόσημο. Αυτά έχουν ως εξής βάσει των τεσσάρων αξόνων για την καλλιέργεια της ιδιότητας του ενεργού πολίτη μέσα από το περιβάλλον: α. Περιβαλλοντική πολιτειότητα: οι μαθητές/-τριες εμπλούτισαν τις γνώσεις τους ως προς τη θεματική και ενεργοποίησαν τη σκέψη τους προς ένα βιώσιμο μέλλον, σχεδιάζοντας τρόπους για την προστασία του πλανήτη, β. Κριτική κατανόηση: διερεύνησαν πολλαπλές πηγές γνώσης, αναζήτησαν υλικό με κριτική διάθεση και αξιολόγησαν δεδομένα, γ. Κοινωνικοπολιτική γνώση: οι μαθητές/-τριες έγιναν συμμετοχοί των κοινωνικών και πολιτικών θεμάτων που αφορούν τον σύγχρονο κόσμο και συνεισέφεραν με τις προτάσεις τους στη βελτίωση της καθημερινότητας, δ. Ανώτερες γνωστικές δεξιότητες: η ομαδοσυνεργατική προσέγγιση στην επίλυση προβλημάτων αλλά και στη λήψη αποφάσεων καλλιέργησε

δεξιότητες που στηρίζουν την έννοια της «κοινότητας» στη σύγχρονη εποχή. Αναφορικά με τις γλωσσικές δεξιότητες στη γερμανική γλώσσα, η οποία λειτούργησε ως όχημα για τη σπονδυλωτή δράση, παρατηρήθηκε μια θετική στάση απέναντι στη γλώσσα (Γεωργόπουλος, 2023) και ενδυνάμωση στη θεματική κυρίως στην παραγωγή γραπτού λόγου μέσα από τη δημιουργία και σύνταξη σύντομων κειμένων στα γερμανικά και σε μικρότερο βαθμό στην κατανόηση προφορικού λόγου ή σε άλλες δεξιότητες.

Τέλος, ο εμπλουτισμός της εκπαιδευτικής διαδικασίας με διαθεματικές δράσεις εν γένει επιτρέπει στους μαθητές/-τριες να κατανοήσουν καλύτερα τις συνδέσεις μεταξύ διαφορετικών γνωστικών αντικειμένων και να αναπτύξουν ολιστική σκέψη (Δακοπούλου κ.ά., 2016). Η συγκεκριμένη σπονδυλωτή δράση ανέδειξε τη δυναμική της γλωσσικής εκπαίδευσης ως πεδίου ενσωμάτωσης στην ΕΑΑ, και υπογράμμισε τη σημασία ένταξης διαθεματικής προσέγγισης στην εκπαίδευση ως μέσου διαμόρφωσης ενεργών πολιτών ικανών να αντιμετωπίσουν τις σύγχρονες προκλήσεις τόσο σε τοπικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Allen, M. (2016). *Michael Allen's Guide to e-Learning: Building Interactive, Fun, and Effective Learning Programs for Any Company*. Wiley.

Αποστόλου, Μ., Αντωνίου, Π. & Παπαστεργίου, Μ. (2014) Η εξ αποστάσεως ομαδοσυνεργατική εκπαίδευση στο πλαίσιο ψηφιακών κοινοτήτων μάθησης ως μέσο ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων στην περιβαλλοντική εκπαίδευση. *Ανοικτή Εκπαίδευση-Το Περιοδικό Για Την Ανοικτή Και Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση Και Την Εκπαιδευτική Τεχνολογία*, 10(1), σ. 33. <https://doi.org/10.12681/jode.9810> (Πρόσβαση 20 Δεκεμβρίου 2024).

Ayar, M. & Özalp, D. (2021) Analyzing a human and environment unit at the 5th grade science curriculum within the environmentally illiterate citizenship context. *Academy Journal of Educational Sciences*, 5(1), σ. 1-14. <https://doi.org/10.31805/acjes.839228> (Πρόσβαση 19 Δεκεμβρίου 2024).

Αυγητίδου, Σ., Λυκομήτρου, Σ., Αλεξίου, Β., Μπιρμπίλη, Μ., Αμπαρτζάκη, Μ., Καμπεζά, Μ., Βέλκου, Κ. & Θεοδοσίου, Σ. (2024) Ενίσχυση των συμμετοχικών πρακτικών στην προσχολική εκπαίδευση: μετασχηματίζοντας την ερευνητική γνώση σε εκπαιδευτικό υλικό. *Έρευνα Στην Εκπαίδευση*, 13(1), σ. 111-124. <https://doi.org/10.12681/hjre.37584> (Πρόσβαση 21 Δεκεμβρίου 2024).

Banks, J. A. (Ed.). (2017) *Citizenship education and global migration: Implications for theory, research, and teaching*. Washington, DC, American Educational Research Association.

Berkowitz, A. R., Ford, M. F., & Brewer, C. A. (2005) A framework for integrating ecological literacy, civics literacy, and environmental citizenship in environmental education. In Johnson, E.A., Mappin, M.J., (Eds.) *Environmental Education and Advocacy: Changing Perspectives of Ecology and Education*, New York, Cambridge University Press, σ. 227-266.

Γεωργόπουλος, Α. (2023) Η συμβολή των βιοματικών εργαστηρίων «παρεμβαίνουσας μη κατευθυντικότητας» (ndi) στην ανάπτυξη αξιών και ικανοτήτων της αειφορίας. *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση Για Την Αειφορία*, 5(1), σ. 135-151. <https://doi.org/10.12681/ees.35773> (Πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2025).

Γκερμπεσιώτη, Γ., Τσιρούκης, Α., Κύδρος, Δ. & Μπλάνας, Γ. (2022) Κρίσιμοι παράγοντες ανάληψης περιβαλλοντικών δράσεων στα σχολεία. *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση Για Την Αειφορία*, 3(2), σ. 22-48. <https://doi.org/10.12681/ees.26818> (Πρόσβαση 19 Δεκεμβρίου 2024).

Δακοπούλου, Α., Καυκά, Δ. & Μανιάτη, Έ. (2016) Collaborative in-service teacher training for collaborative teaching. *Διεθνές Συνέδριο Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 7(5B). <https://doi.org/10.12681/icodl.554> (Πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2025).

De Bruijn-Smolanders, M., & Prinsen, F. R. (2024). Effective student engagement with blended learning: A systematic review. *Heliyon*, 10(23). e39439. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e39439>

Δεληγιάνη, Α., Πίτσου, Χ. & Χριστοδούλου, Μ. (2024) Αναπαραστάσεις εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τη διγλωσσία των προσφύγων μαθητών/τριών. *Παιδαγωγικά Ρεύματα Στο Αιγαίο*, 13(1). <https://doi.org/10.12681/revmata.37696> (Πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2025).

Ενιαίο Πρόγραμμα Σπουδών για τις ξένες γλώσσες στο Δημοτικό και Γυμνάσιο (ΕΠΣ-ΞΓ) (2016), *Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας* (ΦΕΚ Β 2871/09.09.2016).

Fang, W. T., Hassan, A., & LePage, B. A. (2023) *The living environmental education. Sustainable Development Goal Series*. Singapore, Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-19-4234-1_4 (Πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2025).

Goldman, D., Assaraf, O. B. Z., & Shaharabani, D. (2013) Influence of a non-formal environmental education programme on junior high-school students' environmental literacy. *International Journal of Science Education*, 35(3), σ. 515-545. <http://dx.doi.org/10.1080/09500693.2012.749545> (Πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2025).

Granados-Sánchez, J. (2023) Sustainable global citizenship: A critical realist approach. *Social Sciences*, 12(3), σ. 171. <https://doi.org/10.3390/socsci12030171> (Πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2025).

Hill, R. J. (2012) Civic engagement and environmental literacy. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 135, σ. 41-50. <https://doi.org/10.1002/ace.20025> (Πρόσβαση 10 Ιανουαρίου 2025).

Hollweg, K. S., Taylor, J. R., Bybee, R. W., Marcinkowski, T. J., McBeth, W. C., & Zoido, P. (2011) *Developing a framework for assessing environmental literacy*. Washington, DC, North American Association for Environmental Education.

IPCC (2021) *Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009157896> (Πρόσβαση 13 Ιανουαρίου 2025).

IPCC (2023) *Climate Change 2023: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Geneva, Switzerland, IPCC. <https://doi.org/10.59327/IPCC/AR6-9789291691647> (Πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2025).

Κουράκη, Χ. & Βορύλλα, Β. (2014) Η καλλιέργεια της ιδιότητας του πολίτη (citizenship) μέσα από τα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με έμφαση σε κείμενα παιδικής λογοτεχνίας. *Ερευνώντας Τον Κόσμο Του Παιδιού*, 13, σ. 219-230. <https://doi.org/10.12681/icw.17941> (Πρόσβαση 10 Ιανουαρίου 2025).

Krippendorff, K. (2018). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Sage Publications.

McBride, B. B., Brewer, C. A., Berkowitz, A. R., & Borrie, W. T. (2013) Environmental literacy, ecological literacy, ecoliteracy: What do we mean and how did we get here? *Ecosphere*, 4(5), σ. 1-20. <https://doi.org/10.1890/ES13-00075.1> (Πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2025).

Oxley, L. & Morris, P. (2013) Global Citizenship: A Typology for Distinguishing its Multiple Conceptions. *British Journal of Educational Studies*, 61(3), σ. 301-325. <https://doi.org/10.1080/00071005.2013.798393> (Πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2025).

Μονέφτση, Α., Μαυροειδής, Η. & Γεωργιάδης, Μ. (2016) The integration of collaborative distance learning methods in secondary education: case study of an etwinning partnership. *Διεθνές Συνέδριο Για Την Ανοικτή & Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση*, 7(1A). <https://doi.org/10.12681/icodl.543> (Πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2025).

Ντρίνια, Α., Αμπράζης, Α. & Παπαδοπούλου, Π. (2022) Διερεύνηση των αντιλήψεων μαθητών δ.ε. σχετικά με την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης και κατά πόσο τα φυτά μπορούν να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων αυτής. *Έρευνα Για Την Εκπαίδευση Στις Φυσικές Επιστήμες Και Την Τεχνολογία*, 2(2). <https://doi.org/10.12681/riste.30662> (Πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2025).

Nurherdiati, R. (2022) An instructional design to improve students' higher order thinking skills in linear programming. *J-Pimat Jurnal Pendidikan Matematika*, 4(1), σ. 459-465. <https://doi.org/10.31932/j-pimat.v4i1.1619> (Πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2025).

Παντελιάδου, Σ., Παπά, Μ. & Σανδραβέλης, Α. (2020) Αποκωδικοποιώντας την υλοποίηση της διαφοροποιημένης διδασκαλίας. *Διάλογοι! Θεωρία Και Πράξη Στις Επιστήμες Αγωγής Και Εκπαίδευσης*, 6, σ. 30-60. <https://doi.org/10.12681/dial.25545> (Πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2025).

Qi, P., Jumaat, N. F. B., Abuhassna, H., & Ting, L. (2024). A systematic review of flipped classroom approaches in language learning. *Contemporary Educational Technology*, 16(4), ep529. <https://doi.org/10.30935/cedtech/15146>

Roth, C. E. (1992) *Environmental Literacy: Its Roots, Evolution and Directions in the 1990s*. Massachusetts, ERIC, Columbus.

Σαλωνίδης, Β., Βαρούχας, Ζ. & Ιατρού, Ρ. (2014) Απόψεις και συμπεριφορές των παιδαγωγών προσχολικής ηλικίας σε θέματα προαγωγής υγείας. *Ερευνώντας Τον Κόσμο Του Παιδιού*, 13, σ. 476-486. <https://doi.org/10.12681/icw.17997> (Πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2025).

Steffen, W., Richardson, K., Rockström J., Cornell, S. E., Fetzer, I., Bennett, E. M., Biggs, R., Carpenter, S. R., de Vries, W., de Wit, C. A., Folke, C., Gerten, D., Heinke, J., Mace, G. M., Persson, L. M., Ramanathan, V., Reyers, B., & Sörlin, S. (2015) Sustainability. Planetary boundaries: guiding human development on a changing

planet. *Science*, 347(6223):1259855. <https://doi.org/10.1126/science.1259855> (Πρόσβαση 12 Ιανουαρίου 2025).

Tilbury, D. (2011) *Education for sustainable development: An expert review of processes and learning*. Paris, UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000191442> (Πρόσβαση 20 Δεκεμβρίου 2024).

UNESCO (2014) *Roadmap for Implementing the Global Action Programme on Education for Sustainable Development*. Paris, UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000230514> (Πρόσβαση 20 Δεκεμβρίου 2024).

Wals, A. E. J. (2011) Learning Our Way to Sustainability. *Journal of Education for Sustainable Development*, 5, σ. 177-186. <https://doi.org/10.1177/097340821100500208> (Πρόσβαση 20 Δεκεμβρίου 2024).